

TOS TREŇČIN, n. p. Kúbra - Treňčín

INVENTÁR

k loadu firmy SLOVENSKÁ
STROJÁREŇ A ZLIEVÁREŇ,
časínárska spoločnosť VYHNĚ
vo Vyhniach
rok 1943, 1947-1950

176

Kúbra - Treňčín 1963

TOS TRENČÍN, národný podnik KUBRA - TRENČÍN.

I N V E N T Á R

k fondu firmy SLOVENSKÁ STROJÁREŇ A ZLIEVÁREŇ, účastinárska spoločnosť

V y h n e vo Vyhníach

rok 1943, 1947 - 1950

KUBRA-TRENČÍN 1963.

Ú v o d :

Obec Vyhne patrí do správneho okresu Žiar nad Hronom a leží cca 7,5 km od železničnej stanice Bzenica - Vyhne. Spojenie so železničnou stanicou udržiava autobusová doprava. Má cca 2 500 obyvateľov. Svojou výstavbou je rozložená v úzkej doline po dĺžke cca 6 km. Poľnohospodárstvo hrá podradnú úlohu, lebo svojou malou rozlohou nemôže obyvateľstvo uživiť. Hlavným chlebohárom sú rozsiahle listnaté lesy, produkty ktorých sa spracovávajú na štátnej pile v Žarnovici. Zbytok obyvateľstva sa živí z priemyslu, a to v závode OMNIA, národný podnik, alebo v pivovare.

Továrenské objekty závodu OMNIA ležia cca 1 km od severného okraja obce v tesnom susedstve pivovaru, resp. kúpeľa. Ihneď na prvý pohľad je zrejmé, že továreň musela zápasiť s veľkými ťažkosťami v dôsledku nedostatku priestoru, keďže celá továreň je vtisnutá medzi verejnú štátnu cestu a svahy susediacich hôr. Rozloženie pivovaru tiež nebolo najvýhodnejšie, avšak v rámci ŠRP mal byť prestavený a rozšírený nákladom cca 250 miliónov Kčs. Zamestnáva cca 250 osôb.

Svojho času mali veľký národohospodársky význam aj kúpele. Avšak kúpeľná štvrť vyhorela pri prechode frontu. Rumoviská boli prenechané svojmu osudu a termálna voda odteká nevyužitá.

Vývojová časť podniku

Závod vznikol z Hámrov, založených v XIV. storočí. Hámorská prevádzka sa premenila na továrenskú v roku 1811, kedy Hámre boli zakúpené rodinou KACHELMANN a založená firma "Karol Kachelmann a syn". Podľa lexikálnych dát zamestnávala táto firma v roku 1900 cca 180 zamestnancov, jej pohonné strojné vybavenie včítane vodnej energie, reprezentovalo 55 HP a ročná produkcia obnášala cca 100 vagonov výrobkov.

Pôvodná firma bola založená ako špeciálna továreň na výrobu strojov potrebných v baniach. Ako taká mala veľmi dobrú reputáciu a jej význam prekročil hranice bývalej monarchie. Zánikom okolitého banského priemyslu na ktorý bola továreň odkázaná, prišla i táto dobre renomovaná firma do tiesnej finančnej situácie a skončila k o n k u r z o m .

Z konkurznej masy zakúpila továrenské nehnuteľnosti a továrenske za-
riadenie na dražbe Slovenská banka, ktorá založila účastinársku spoločnosť
s účast. kapitálom 150/m Kčs pod firmou SLOVENSKÁ STROJÁREŇ A ZLIEVÁREŇ
úč.spol. so sídlom vo Vyhniach.

Pokusy banky, vytvoriť zo zakúpenej nehnuteľnosti masy životaschopný
podnik neboli úspešné a preto predala túto v roku 1936 k tomuto účelu
utvorenému konzorciu.

Podľa získaných informácií bolo zloženie a participácia jednotlivých
členov nasledujúca :

Dr.Ing. E. Outrata	30 %
Industria, akc.spol., Praha / J.Outrata /.....	30 %
Fr.Francl a manželka, Praha	30 %
Ing. Václav Havlíček	10 %

Noví majitelia čiastočne zmodernizovali výrobné metódy a prostriedky
a prispôbovali program požiadavkám doby. K uvedeným účelom potrebný
kapitál nebol zadovážený úverovými operáciami, lebo konzorcium dalo
k dispozícii továrni ihneď po prevzatí gescií značný kapitál.

Z nových prostriedkov bola účastinná istina zvýšená z Kčs 150/m na
Kčs 1.000/m.

Firma bola zaregistrovaná u Krajského súdu v Banskej Bystrici a pre-
vádzala svoju činnosť podľa schválených stanov.

Podľa týchto je predmetom podnikania spoločnosti výroba lejárnská
a strojárnská.

Stanovy určili výšku účastinnej istiny čiastkou Kčs 1.000/m pozostá-
vajúcich z 1000 kusov účastín á Kčs 1000.-, znejúcich na majiteľa.

Zo štatutárnych orgánov spoločnosti vykonávali svoju činnosť :

a/ valné zhromaždenie až do 14.VI.1947, t.j. schválenie bilancie za
obchodný rok 1946; podľa protokolu z tohoto zhromaždenia bola zastúpená
účastinná istina v celosti.

Účasti deponovalo vymenované už konzorcium v nezmenenom pomere.

b/ Správna rada až do marca 1948. Svoju činnosť skončila navrhnutím
bilancie za obchodný rok 1947 k schváleniu. K schváleniu už nedošlo,
pretože valné zhromaždenie následkom politických udalostí začiatkom
roku 1948 už zvolené nebolo.

Správna rada pozostávala :

Dr. Ivan P i e t o r , predseda /: nebol účastinárom :/

František F r a n c l

František S l á v a v zast. Dr.Ing.E.Outratu

Jiří O u t r a t a a

Ing. Václav H a v l í č e k .

Prokuristami boli Juraj O u t r a t a a Ing. Karol A n d e r l e .

Okrem toho kooptovala správa od 1.I.1946 Dr. Martina Horanského,advokáta v Bratislave, ako člena správy, čo valné zhromaždenie v roku 1947 schválilo.

Vedením gescií poverila správa dňa 14.VI.1947 takzv. výkonný výbor, ktorého členmi boli

František F r a n c l

Jiří O u t r a t a a

Ing.Václav H a v l í č e k .

Funkciu riaditeľa továrne vykonával Viliam S i l b e r a to od 1.I. 1946. Menovaný bol už aj predtým v službách firmy ako technický vedúci.Jeho služobný pomer neregulovala špeciálna zmluva, len obvyklý akceptačný list s vyznačením, že vzájomná výpovedná lehota činí 1 rok a ďalší dopis,ktorým sa menovanému priznáva okrem fix-mesačného platu aj 1/2 % provízie z inkasovanej čiastky ročnej netto fakturácie.

Podobným listom bol regulovaný služobný pomer aj miestoriaditeľa Kučeru a jemu priznané tie isté provízne nároky.

Ostatní zamestnanci neobdržali žiadne písomné potvrdenia o akceptácii a ich služobný pomer regulovali zákonité predpisy.

Počas druhej svetovej vojny pracovala továreň až do vypuknutia Slovenského národného povstania bez zvláštnych rušivých vplyvov.

Povstania sa osadenstvo továrne pod vedením riaditeľa Silbera aktívne zúčastnilo spočiatku tým,že zhotovili povstaleckým vojskám 2 obdržané vozidlá, míny a rozličné strelivo.

V ďalšom štádiu povstania bola výroba prenesená do Podbrezovej.Nemeckou retorziou utrpela továreň veľké straty ako na životoch osadenstva, tak i na materiále.

Pred prechodom frontu boli najcennejšie stroje odvečené, takže v dobe oslobodenia bola továreň v pravom zmysle vybrakovaná. Škody spôsobené vojnovými udalosťami prihlásila firma MNV vo Vyhníach a pohľadávky za do-

dávky povstaleckému vojsku príslušnému vojenskému útvaru.

Čoskoro po oslobodení sa hlásilo osadenstvo do práce. Bolo započaté pátranie po zavlčenom zariadení. Táto námaha bola naozaj úspešná, pretože väčšina sa našla a bola opäť na svoje miesto inštalovaná.

Dojem pri pohľade na továrň ako celok a na usporiadanie jednotlivých stavísk sa nachádzal v tiesnivom stave jednak tým, že trpel svojim nevhodným umiestnením v starých nezodpovedajúcich budovách a tiež stará zlieváreň vyžadovala najnutnejšie rekonštrukčné prevedenia.

Zmeny v správe od oslobodenia

a/ Národná správa

Výmerom Povereníctva SNR pre priemysel a obchod v Bratislave zo dňa 12. júna 1945, čís. 502-2048/Py bola ustavená národná správa. Za národného správcu bol menovaný Ing. Viliam Viktor Silber.

Výmerom PPO zo dňa 2. februára 1946, 4. XII. - 2048/1946/Hý/P bol národný správca Ing. Viktor Silber odvolaný a národná správa zrušená.

Výmerom Povereníctva priemyslu a obchodu v Bratislave zo dňa 2. júla 1947, čís. IV-144/29-1947 bol daný súhlas k premiestneniu zlievárne z Vyhien a k vybudovaniu novej zlievárne v Hliníku nad Hronom. Celkový náklad na výstavbu zlievárne bol preliminovaný cca 10 000/m Kčs. S výstavbou novej zlievárne v Hliníku nad Hronom bolo započaté v roku 1949 a jej dokončenie plánované v rokoch 1952-1953, avšak v druhom polroku 1950 bola už daná do prevádzky s plánovanou produkciou vo výške 1800 ton za rok.

Výmerom PPO zo dňa 26. februára 1948, čís. I/6-10152/1-48 bola znova ustavená národná správa a za národného správcu menovaný Ing. Miroslav Švejma, zamestnanec Stredoslovenských železiarní v Podbrezovej.

Menovaný bol odvolaný dňa 29. mája 1948 a novým národným správcom bol vymenovaný Ing. Jaroslav Loebel, podnikový riaditeľ firmy OMNIA, národný podnik. Podnikový riaditeľ Ing. J. Loebel určil za svojho poverenca Ing. Pavla Čermáka - nám. podnikového riaditeľa firmy OMNIA, ktorý prevzal protokolárne nár. správcovstvo od Ing. J. Švejmu. Z tohoto protokolu ako aj z protokolu, ktorý bol vyhotovený pri nastúpení funkcie Ing. Švejmu vysvitá, že neboli konštatované žiadne neprístopnosti.

b/ Znáróchnenie

V Úředním liste zo dňa 4. júla 1948, čiastka 126 publikovanou vo

vyhláške ministra priemyslu čis.1255 zo dňa 27.júna 1948 bola Slovenská strojárň a zlievárň úč.spol. Vyhne so sídlom vo Vyhniach znárodnená podľa zákona čis.114/1948 Zb. dňom 1.januára 1948.

c/ Začlnenie

V druhej etape znárodnenia vyhláškou ministra priemyslu čis.1827 zo dňa 29.júla 1948 uverejnenou v Úradním liste zo dňa 1.augusta 1948 čiastka 146 bola majetková podstata firmy včlenená dňom 1.januára 1948 do O M N I A, národný podnik so sídlom v Bratislave.

Skutočné prevzatie závodu národným podnikom OMNIA sa stalo v mesiaci august 1948, čo nemalo za následok žiadne osobné zmeny, pretože začlenením majetkovej podstaty do národného podniku, prevzal tento len formálne personál bývalej firmy; vo výrobe sa ďalej pokračovalo. Platy mesačne platených zamestnancov likvidovalo podnikové riaditeľstvo - ktoré finančnú účtárň býv.firmy zrušilo a oddisponovalo na riaditeľstvo podniku OMNIA v Bratislave.

Vedením závodu bol poverený i naďalej Viliam S i l b e r a jeho zástupca B. K u č e r a a disponentom Eugen S t a n č o k .

V závode bola založená odborová organizácia ROH s predsedom Frant. H u d e c o m a politická organizácia ZO-KSS s predesedom Jozefom Z á b u d l ý m .

Zo závodov prevzatých vyhláškou MP čis.1827 najvýznačnejší - vďaka jeho viac ako storočnej výrobnéj tradícií bol závod vo Vyhniach. Bola to síce menšia strojárň, ale mala dobré meno vo výrobe strojného zariadenia na úpravu rúd drvičov a granulátorov, niektorých drevoobrábacích strojov. Závod mal aj význačnejšie zahraničné objednávky. Slušnú časť výroby exportoval do Rumunska, Poľska, Juhoslávie, Turecka atď. Závod viedol v Československu vo výrobe upravárenských zariadení pre úpravu rudy, nerastov, kamenín a zemán. Úspešne vyvíjal výrobu strojov na mechanické spracovanie dreva /: kalolisy pre Vistru :/. Závod mal vlastnú vývojovú kanceláriu.

Rozloha továrenskeho podniku

Celková plocha závodu podľa stavu z roku 1943 činila 12 678 m²
z toho a/ zastavená plocha ..... 5931 m² t.j. 47%
b/ nezastavená plocha ..... 6747 m² t.j. 53%

./.

Celý továrenský objekt bolá ohradený a viedli do neho 2 vstupné brány.

Obsadenie závodu

Osadenstvo závodu v dobe 1944 pozostávalo zo

zaučených robotníkov	130
zaučených robotníčok	4
učňov	50
pomocných robotníkov	50
pomocných robotníčok	22
úradníkov	18
úradníčiek	12

SPOLU	286

Na vyplatených požitkoch participuje osadenstvo takto :

na robotníctvo pripadalo	76%
na učňov	4%
na úradníctvo	20%

SPOLU	100%

Prevažná väčšina zaučených robotníkov pochádzala z najbližšieho okolia, naproti tomu 80% pomocných robotníkov dochádzala zo vzdialenejších okresov.

Finančná situácia

Celková majetková podstata podniku Slovenská strojárň a zlieváreň, úč.spol.Vyhne bola v súvahe k 31.12.1942 vyčíslená na 4 573 571 K so záujem ziskom 104 444 K a k 31.12.1947 na 18 139 816 Kčs 35 hal. so ziskom 294 447 Kčs. Závod pracoval s obchodnými zástupcami, ktorých prostredníctvom prijímal objednávky za sprostredkovateľnú odmenu 5.10% z fakturovanej čiastky.

Reorganizácia a vzrast závodu

Podnikové riaditeľstvo OMNIE dňom 1.10.1949 k závodu pričlenilo znárodnenú majetkovú podstatu bratia M a y e r , podnik na železný a kovový priemysel v Banskej Bystrici. Oba tieto závody tvorili jeden hospodársky celok, čiže skupinu výroby stavebných a drevoobrábacích strojov. Finančné

a investičné účtovníctvo bolo spoločne vedené na závode vo Vyhniach, pretože centralizované v podnikovom ústredí nespĺňalo svoje poslanie.

Závod prešiel mnohými organizačnými zmenami, ktoré si vyžiadali rast vlastného závodu i zmeny v československom priemysle. V priebehu roku 1949-1950 zrušením podnikových ústredí stáva sa z národného podniku OMNIA, závod Vyhne s platnosťou odo dňa 1. januára 1950 samostatný základný podnik s firemným označením V Y H O R L Á T, národný podnik, Vyhne, takže počínajúc dňom 1.10.1949 už viedol samostatne hospodárstvo a financovanie a tým aj fond pod starým názvom úplne zanikol. Podnik viedol podnikový riaditeľ Bohuslav K u č e r a .

Minister ťažkého priemyslu zriaďovacou listinou čí.s.61 zo dňa 24. januára 1951, čí.s.31651/1951-A-II-1 určil sídlo podniku v Hliníku nad Hronom s firemným názvom P O H R O N S K É S T R O J Á R N E, národný podnik, Hliník nad Hronom. Podnik bol podriadený generálnemu riaditeľovi ťažkého strojárstva.

Preložením sídla podnikového riaditeľstva OMNIA n.p. v Bratislave do národného podniku OMNIA K u b r a - T r e n č í n na základe vyhlášky ministra priemyslu zo dňa 25.7.1949, čí.s.1643 publikovanej v Úradnímskom liste II. diel č.187 zo dňa 12.8.1949 v roku 1950 likvidačnou komisiou OMNIE bol presťahovaný i spisový materiál býv.fondu Slovenská strojárň a zlievárň, úč.spol. vo Vyhniach do podnikovej správy O m n i e , národný podnik Kubra-Trenčín.

Z archívneho materiálu sa zachovalo len t o r z o . Spisový materiál sa nachádzal v rozháranom stave. Zväčša bol usporiadaný v roku 1959, avšak celkovo bol usporiadaný a podrobne spracovaný v mesiaci júl 1963.

O robotníckom hnutí a boji členov KSS v podniku býv.firmy SSZV, úč.spol. v pozostalcom spisovom materiáli sa nezachovali žiadne záznamy.

Škartácia fondu bola naposledy prevedená dňa 20.9.1962 pod čí.s. Ar 104/1/62.

Spisový materiál obsahuje väčšinou účtovný materiál s podrobnou revíziou správou a výmer o daní súhlasu k premiestneniu zlievárne z Vyhien do novej zlievárne v Hliníku nad Hronom. Z materiálu dá sa študovať vznik a vývoj banského a strojného priemyslu ako i hospodárske finančné pomery spoločnosti.

Písomnosti, ktoré vznikli po roku 1948 týkajú sa fondu SSZV a sú preto pojaté do inventáru.

Regesty boli vyhotovené na podklade aktového materiálu a týkajú sa fondu SSZV.

Archívny materiál usporiadal a i n v e n t á r k nemu vyhotovil Arnošt Š k u l t é t y , podnikový archivár TOS Trenčín, národný podnik, Kobra-Trenčín v roku 1963.

Státny archív v Bratislave

Vysvetlenie značiek :

Fa	= firma
úč.spol.	= účastinná spoločnosť
n.p.	= národný podnik
nár.spr.	= národná správa
MP	= Ministerstvo priemyslu
PPO	= Povereníctvo priemyslu a obchodu
konzorcium	= spoločenstvo
Úř.l.	= Úřední list
l/m	= lat.mille - tisíc
SSZV	= Slovenská strojárň a zlieváreň,úč.spol.

Schéma fondu :

Vedenie a správa podniku

Technická dokumentácia

Účtovníctvo a výkazníctvo

Štátny archív v Bratislave

V l a s t n ý i n v e n t á r

Vedenie a správa podniku

inv.číslo

číslo inv. jedn.	označenie materiálu	anagráfka	rok vzniku	číslo krabice
1	VÝMER PPO v Bratislave z 2.7.1947, čís. IV-144/29-1947 o daní súhlasu k pre- miestneniu zlievárne z Vyhne a k vy- budovaniu novej zlievárne v Hliníku nad Hronom a výkresy stavby novej zlievárne		1947-1948	1

Technická dokumentácia

2	Návrh výroby 5RP s nákresem budov podľa stavu z r.1943, dodávkového plánu riálu a surovín i potreby pracovných síl pre r.1959		1943 1947-1950	1
---	--	--	-------------------	---

Účtovníctvo a výkazníctvo

3	Revízná zpráva národného podniku OMNIA závod Vyhne z 8-14.IV.1949		1949	1
4	Účtovná uzávierka k 31.XII.1947 nár.spr. fy Slov.stroj.a zlieváren,úč.spol.Vyhne		1947	1
5	Východisková bilancia hospodárenia k 1.I. 1948 so sprievodnou správou z 22.10.1949 OMNIE n.p.,závod Vyhne		1948-1949	1
6	Inventúra materiálu s rozrobenými a ho- tovými výrobkami k 31.12.1949 doplnenú s rekapituláciou podnikového riaditeľ- stva Vyhorlát,n.p.Vyhne		1949	1

M e n n ý   r e g i s t e r :

	inv.číslo
Ing.Anderle Karol, prokurista	3
Ing.Čermák Pavol,poverený nár.správou	3
Franclová Eugenia , členka konzorcía	3
Francl František, člen konzorcía a správnej rady	3
Ing.Havlíček Václav, člen konzorcía a správnej rady.....	3
Dr.Horanský Martin, advokát v Bratislave	3
Hudec František, predseda ZO-ROH	3
Industriai,akc.spol.Praha, člen konzorcía	3
Kachelmann a syn, zakladatelia továrne	3
Kučera Bohuslav, miestoriaditeľ úč.spol.	3
Ing.Loebel Jaroslav, národný správca	3
Dr.Ing.Outrata E., člen konzorcía	3
Outrata Juraj, člen výkonného výboru	3
Dr.Pietor Ivan, predseda správnej rady.....	3
Ing.Silber Viliam Viktor,riaditeľ úč.spol.	3
Sláva František, člen správnej rady	3
Ing.Šejma Miroslav, národný správca závodu.....	3
Zabudlý Jozef, predseda ZOKSS	3

V e c n ý   r e g i s t e r :

	inv.číslo
Bilancia hospodárenia	4-5
Finančná situácia podniku	3
Hámorská prevádzka	3
Inventúra materiálu	6
Návrhy výroby 5RP	2
Objekty budov s nákresmi	3
OMNIA, národný podnik, závod Vyhne	3
Osadenstvo národného podniku	3
Plány novostavby zlievárne v Hliníku n/Hr.	1
Premiestnenie zlievárne z Vyhien do Hliníku n/Hr.	1
Revízia správa nár.podniku v Hliníku	3
Rozloha a nákresy tov.objektov	3
Slovenská banka, fil.	3
Slovenská strojárň a zlievárň, úč.spol.	3
Zmeny v správe národného podniku	3

O b s a h :

Úvod	strana 2-9
Vysvetlenie značiek	-"- 10
Schéma fondá	-"- 11
Vedenie a správa podniku	-"- 12
Technická dokumentácia	-"- 12
Účtovníctvo a výkazníctvo	-"- 12
Menný register	-"- 13
Vecný register	-"- 14

Státny archív v Bratislave